

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ปามันจะสมบุรณ์ต้องมีสัตว์ป่า โลก.. โลกมันมีของมันโดยธรรมชาติของมัน แต่เพราะมีคนใจ เวลาคนมาเกิด เห็นไหม เกิดด้วยแรงบุญแรงกรรม แรงบุญแรงกรรม ถ้าบุญพาเกิด กรรมพาเกิด ชีวิตลุ่มๆ ดอนๆ เพราะชีวิตออกแบบไม่ได้ ชีวิตนี้เป็นไป

กัมมะพันธู กัมมะปฏิสระโณ มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ฉะนั้น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงให้เราทำคุณงามความดีกัน ทำคุณงามความดีมันคืออะไร มันคือกรรมดี.. กรรมดี กรรมชั่ว เห็นไหม เราบอก “มีกรรมๆ” พอพูดถึงคำว่ากรรม เราจะบอกว่าสิ่งนั้นเป็นกรรมชั่ว กรรมที่ไม่ดีทั้งนั้นเลย แต่เราไม่บอกว่ากรรมดีบ้างล่ะ?

จิตใจทุกดวงใจ ไม่เคยมีดวงใจดวงไหนไม่เคยทำความดีมา และไม่เคยมีใครไม่เคยทำความชั่วมา ความชั่วเพราะคนไม่ยอมทำ แต่! แต่เหตุจำเป็น เหตุเพราะวิบากกรรม เหตุเพราะความไม่รู้ ฉะนั้น เวลาพุทธศาสนาแล้วเราจะต้องมีสติ มีปัญญา เห็นไหม ชีวิตลำบากไหม? ชีวิตนี้ลำบากแน่นอน แม้แต่เด็กหนุ่มวัยรุ่นไม่ลำบากหรอก ยังเข้มแข็งอยู่คนแก่ คนเฒ่า ลูกก็โอย เคนก็โอย หายใจก็เหนื่อย

หลวงตาท่านพูดอยู่นะ ท่านพูดบ่อยมากกว่า “เหนื่อยมาก เวลาหายใจเหนื่อยมาก” แม้แต่หายใจก็เหนื่อย หายใจก็ทุกข์ก็ยาก ถ้าคนยังหายใจไม่ออกนะ นี่เขาให้ออกซิเจน เห็นไหม ชีวิตนี้ดำรงอยู่ด้วยอะไร? ดำรงอยู่ด้วยอาหาร ถ้าไม่มีอาหารชีวิตนี้อยู่ไม่ได้ อาหาร ๔ ในวัฏฏะ แม้แต่พรหมก็มีผัสสอาหาร เทวดามีวิญญาณาหาร สัตว์ถ้ามีธาตุ ๔ กวฬิงการาหาร อาหารเป็นคำข้าว สิ่งที่เป็นคำข้าว มโนสัญเจตนาหารนั้นเป็นการเชื่อมต่อวัฏฏะ

วัฏฏะมันต้องมีอาหารนะ นี่ชีวิตเกิดมาเราต้องมีหน้าที่การงาน เพราะสิ่งที่มีหน้าที่การงาน นี่เวลาอาหารมามันได้มาจากไหนล่ะ? อาหารมันได้มาจากแผ่นดิน อาหาร

มันได้จากท้องทุ่ง ท้องนา ได้จากไร่สวน ไร่นา.. สวน ไร่ นา เป็นที่มาของอาหาร แต่ในปัจจุบันนี้เพราะมนุษย์มีการบริหารจัดการ การถนอมอาหาร การกักตุนอาหาร การสำรองอาหาร เราพยายามทำกันเพื่อความเจริญ

เราบอกว่าโลกเจริญๆ โลกเจริญคือเจริญในการดำรงชีวิต โลกเจริญคือวิทยาศาสตร์เจริญ โลกเจริญคือความสะดวกสบายของมนุษย์ แต่! แต่ธรรมชาติมันเจริญ หัวใจเราเจริญ สิ่งที่มีมันเป็นประโยชน์กับชีวิต สิ่งที่เป็นความสะดวกสบายนี้เราก็รับรู้ได้ แต่ถ้าเราควบคุมใจเราได้นะ สิ่งนี้มันไม่ยั่งยืนหรอก สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง

“สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”

สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังนะ เห็นไหม มันแปรสภาพ มันหมุนเวียน เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่พวกเราจะทำให้เป็นความมั่นคง เราจะทำให้มันมั่นคงในชีวิต เราต้องการให้ชีวิตเรามั่นคง เราปรารถนา แต่ถ้ามันมีปัญหา นะ ชีวิตเราจะลุ่มๆ ดอนๆ มันมั่นคงด้วยปัญญา ปัญญาของเราจะแก้ไขตัดแปลงชีวิตเราให้รอดพ้นจากวิฤติไป ให้รอดพ้นจากสิ่งต่างๆ ไป

นี่มันมั่นคงที่เราไม่มีสติปัญญาดำรงชีวิตของเราใช่ไหม? แต่ถ้าเราไม่มั่นคงนะ ของมันจะมีมากขนาดไหน คูสิในคลังสินค้า ถ้าเขาไม่รู้จกเก็บ ไม่รู้จักรักษา มันเสียหายหมดแหละ มันเสียหาย มันไม่เป็นประโยชน์กับใครเลย แต่ถ้าคนมีปัญญา นี่คลังสินค้านั้นเขาบริหารจัดการขึ้นมา มันเป็นประโยชน์ไปหมด

นี่คืออะไร? นี่คือปัญญา นี่ปัญญาแบบโลกๆ นะ การว่าปัญญาแบบโลกๆ เราก็บริหารจัดการจนเป็นภาระหน้าที่รับผิดชอบ แต่เวลาเราจะใช้ปัญญา เราจะบริหารของเรา เรื่องชีวิตของเรา เรื่องความเป็นไปของจิตของเรานะ

จิตของเราเห็นไหม ความคิดมันเกิดมานี้เราควบคุมมันไม่ได้เลย เรายังคำนวณได้ นะว่าอาหารในโลกนี้เขาทำได้เท่าไร? โลกนี้มันมีภัยพิบัติไปเท่าไร? ปีหนึ่งผลิตอาหารได้กี่ร้อยกี่พันตัน ในโลกนี้เขาคำนวณได้ เขาจัดการได้ทั้งนั้นแหละ เห็นไหม สิ่งที่เขาบริหารจัดการได้ แต่ความคิดมันจัดการได้ไหม? เวลามันเกิดขึ้นมาในหัวใจ เราจัดการความคิดเราได้ไหม?

ความคิดเราจัดการไม่ได้เพราะอะไรล่ะ? เพราะความคิดนี้เวรกรรมของคนนะ ถ้าเวรกรรมของคนนะ โทสจริต โมหจริต โลภจริต จริตของคนแต่ละคนไม่เหมือนกัน คนๆ หนึ่งเจอสภาพแบบนี้ ควบคุมตัวเองไม่ได้เลย คนๆ หนึ่งเจอสภาพแบบนี้ ทำไมเขาควบคุมตัวของเขาได้ล่ะ? นั่นคือจริตของเขา ถ้าสิ่งใดมันไปกระตุ้นในหัวใจนะ มันจะฟูขึ้นมา มันจะแรงมาก เห็นไหม

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านสอนนะ สอนพวกเราว่า

“รูป รส กลิ่น เสียง ไม่ใช่กิเลส โลกนี้ไม่ใช่กิเลส สรรพสิ่งที่เป็นวัตถุไม่ใช่กิเลส แต่หัวใจของเราต่างหากหากเป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยาก”

สิ่งต่างๆ ไม่ใช่กิเลสหรอก แก้ว แหวน เงิน ทอง เป็นกิเลสไหม? มันไม่มีชีวิตนะ แต่คนไปติดมัน คนไปแสวงหามันต่างหากล่ะเป็นกิเลส.. รูป รส กลิ่น เสียง ไม่ใช่กิเลส กิเลสตัดหาความทะยานอยากของเรา

“รูป รส กลิ่น เสียง เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร”

มันกระตุ้นเรา เห็นไหม นี่รูป รส กลิ่น เสียง ต่างๆ มันกระตุ้นเรา กระตุ้นให้เกิดขึ้นแล้วไปตรงกับจริต ถ้าตรงกับจริตใครสิ่งกระตุ้นนั้นก็รุนแรง ถ้ามันไม่ตรงกับจริตใคร สิ่งกระตุ้นนั้นมันก็สักแต่ว่า แต่ถ้าเรามีสติปัญญาเราจะควบคุมแล้ว

นี่พูดถึงว่าปัญญาทางโลก เขายังต้องบริหารจัดการของเขา แต่ถ้าเรามีโลกีย์ปัญญา โลกุตตรปัญญา.. โลกียะนี่เรื่องของโลกๆ เกิดโดยสัญชาตญาณ เกิดโดยธรรมชาติ เกิดโดยสิ่งที่มันมีอยู่ แต่สังฆธรรมนี้ถ้าเราไม่ศึกษา เราไม่ค้นคว้ามัน ไม่มีหรอก

เรามีเงินทองนะ เราจะจ้างวานใครทำงานก็ได้ เราจะซื้อหาสิ่งใดก็ได้ถ้าเรามีเงินมีทอง แต่ศีล สมาธิ ปัญญา ซื้อไม่ได้ สติเราก็ต้องฝึกเอง สมาธิเราก็ต้องฝึกเอง ปัญญาเราก็ฝึกเอง มันเกิดจากการฝึกฝน เกิดจากการปฏิบัติ

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ! ปริยัติ ปฏิเวธ ไม่มี.. ปริยัติคือการศึกษานะ ธรรมและวินัยนี้ เห็นไหม เราศึกษาธรรมวินัยมาจากไหน? มาจากตำรับตำรา แต่มรรค ผล มันออกมาจากตำราได้ไหมล่ะ? มันมีจากความเข้าใจของเรา พอเราเข้าใจแล้วเราว่าเราเกิดปัญญาๆ

ปัญญานี้เขาเรียกว่าสุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษา มันก็เหมือนกับ ปัญญาเราศึกษาทางทฤษฎีนี้แหละ แต่ความเป็นจริง ถ้าเราไม่ได้พิสูจน์ตรวจสอบ เรา ไม่ได้ปฏิบัติขึ้นมา มันไม่เกิดภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญามันเกิดจากเรา นี่พูดถึงว่า งานทางโลกกับงานทางธรรม

ชีวิตนี้เราออกแบบไม่ได้.. แต่ชีวิตนี้เราควบคุมได้ เราดูแลของเราได้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “คนเราไม่ได้ดีเพราะการเกิด”

คนจะดีจะชั่ว ดีเพราะการกระทำ คนจะดีจะชั่วเพราะเราประพฤติปฏิบัติ ถ้าเรา ประพฤติปฏิบัติ เรามีการกระทำ สิ่งที่เราทำนี่มันจะเป็นสิ่งวิเศษ เห็นไหม วิเศษว่าคนดี คนชั่วอยู่ที่ผลของงาน

เวลาหลวงปู่ฉันท่านดูแลลูกศิษย์ของท่านนะ ท่านจะดูคนว่าคนๆ นี้มีปัญหา หรือไม่มีปัญหา ท่านจะให้ทำงาน งานนั้นมันจะแสดงถึงจริตนิสัย งานนั้นมันจะ แสดงออกถึงการกระทำนั้น ถ้างานนั้นแสดงออกมา คนละเอียดรอบคอบ มันก็ทำได้ ละเอียดรอบคอบ.. คนสะเพร่า มันก็ทำด้วยความสะเพร่า.. คนมักง่าย มันไม่ทำอะไรเลย มันว่าสิ่งนั้นสำเร็จแล้ว

ทีนี้ย้อนกลับมาในการปฏิบัติ.. ความมักง่าย สิ่งที่เป็นความมักง่ายคือไม่ทำอะไรเลย แต่เวลาปฏิบัติบอกว่าไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะการกระทำนั้นเป็นทุกข์ ไม่ต้องทำอะไรเลย เราก็เชื่อกัน นี่คนมักง่ายจะทุกข์ยาก คนมานะบากบั่นมันจะสุขสบายข้างหน้า

คนที่มีความเพียรชอบ ความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ แต่ความเพียรนั้น มันจะชอบหรือไม่ชอบนั้นอีกอย่างหนึ่ง เพราะความเพียรนะ ความเพียรเป็นมิจฉาก็มี เป็นสัมมาก็มี ถ้าเป็นสัมมา สัมมาตรงกับจริต ตรงกับนิสัย ตรงเข้าไปมันจะตัดแปลงใจ เราเข้ามา ถ้าตัดแปลงใจเข้ามา มันจะควบคุมใจของเราได้

ความสุข เห็นไหม ทรัพย์สมบัติสิ่งใดมันจะมีค่ากับความสุขของหัวใจ ทรัพย์ สมบัตินะ มันเก๋ๆ เงินๆ อยู่ตรงนั้นนะ ถ้าหัวใจเราดีนะมันให้มีความสุขความทุกข์กับ ใคร นี่ทรัพย์สมบัตินั้นละ แต่ถ้าหัวใจมันพอของมัน นี่ความสุขในหัวใจนี้สำคัญมาก แล้วมันเกิดมาจากไหนละ?

ถ้ามันไม่มีการปฏิบัตินะ สิ่งที่เป็นความสุขทางโลกเขาเรียกว่าอามิส อามิสมัน หมุนเวียนไปเป็นอนิจจัง แม้แต่เวลาเราทำนะ นี่สมมุติบัญญัติ สมมุตินี้เป็นอนิจจัง บัญญัติก็เป็นอนิจจัง สิ่งที่เป็นอนิจจังนะ สมาธิก็เป็นอนิจจัง ปัญญามันก็เป็นอนิจจัง มัน เกิดขึ้นดับไป มันเกิดขึ้นดับไป แต่มันเกิดขึ้นดับไปนี้ แล้วเราบริหารจัดการใหม่?

“สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา”

สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา.. สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวธรรมนี้เป็นอนัตตา สิ่งที่เป็นอนัตตา อนัตตาเป็นอย่างไร? เราก็คิดเอาว่าอนัตตานี้เหมือนอนิจจัง เพราะมัน แปรสภาพไป อนัตตานะถ้าจิตมันเห็น จิตมันใคร่ครวญของมัน พออนัตตานี้มันเหมือนยา คนป่วยพอได้ยามันจะคลายจากโลก

จิต! จิตมันยึดมั่นถือมั่นของมันโดยสัญชาตญาณของมัน เรบอกเราไม่ยึดมั่น เรา ปล่อยวางได้ ทุกอย่างปล่อยวางได้ ปล่อยวางได้นี้เป็นกิริยา เป็นมรรยาทเฉยๆ แต่ สัญชาตญาณมันไม่ปล่อยหรืออก สัญชาตญาณมันเป็นตามธรรมชาติของมัน เห็นไหม พอ เราฝึกฝน พอเราใช้ปัญญาของเรา มา เห็นความเป็นอนัตตาไป

นี่สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งที่เป็นอนิจจังนี่เรื่องโลกๆ วัตถุนี้เป็นอนิจจัง โลกนี้เป็น อนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ เพราะชีวิตนี้ออกแบบไม่ได้ เราควบคุมไม่ได้.. สิ่งใดเป็นอนิจจังสิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นทุกข์! สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา พอ เป็นอนัตตา เป็นอนัตตาอย่างไรล่ะ? เป็นอนัตตาอย่างไร? แต่ถ้าจิตมันเห็นว่าสิ่งใดเป็น ทุกข์สิ่งนั้นเป็นอนัตตา..

สัพเพ ชัมมา อนัตตา สภาวธรรมก็เป็นอนัตตา แต่พอมันแก้ไข มันดัดแปลงของ มันด้วยหัวใจของมันแล้ว พออนัตตา อนัตตามันก็จับต้องไม่ได้ อนัตตามันยึดไว้ไม่ได้ ความทุกข์ยึดไว้ไม่ได้ สิ่งที่ต้องการปรารถนายึดไว้ไม่ได้ มันเป็นอนัตตา อนัตตาคือความ ไม่มีหรือ? ถ้าไม่มีแล้วเราฝึกของเราขึ้นมาได้อย่างไร?

ดูสิว่ามันเป็นความว่างๆ ความว่างมันไม่มีเลยหรือ? ถ้าความว่างไม่มี จิตใจเรา เข้มแข็งขึ้นมาได้อย่างไร? เพราะมันเป็นความว่าง มันปล่อยวางไป รูป รส กลิ่น เสียง มัน ปล่อยวางรูป รส กลิ่น เสียง มันก็เป็นอิสระของมัน มันก็เป็นความว่าง เป็นอิสระ พอเป็น

อิสระแล้ว อิสระก็คือภพ อิสระก็มีตัวตนของมัน เห็นไหม สัญชาตญาณของมันมี แต่เรา
ใช้ปัญญาของเราขึ้นมา

โดยสัญชาตญาณนี้ สัญชาตญาณยึดไม่ได้ ตัวตนมันไม่มี เห็นไหม ปัญญามันลึก
เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป แม้แต่งานทางโลก เราบริหารจัดการเราก็ต้องใช้ปัญญานะ แต่
เวลาปฏิบัติเข้าไป ภาวนามยปัญญานี้ ทั้งๆ ที่ว่าทฤษฎีนี้เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษากันแล้วนี่แหละ ว่าเรารู้ๆ นี่แหละ แต่พอเวลาไปเห็นความจริง
ขึ้นมามันแตกต่างมหาศาล

นกกับปลานะ นี่เวลานกมันบินบนอากาศ มันเห็นสภาวะป่าไม้ต่างๆ มันเห็น
หมดเลย แต่มันไม่รู้ ไม่เข้าใจในน้ำ ปลามันอยู่ในน้ำนะ มันเข้าใจเรื่องสาหร่าย เรื่อง
อาหารของมันในใต้น้ำ มันรู้ของมัน..

โลกกับธรรม! ในหัวใจของเรานี่แหละ เวลาเป็นโลกก็เป็นโลกหมดนะ แต่เวลา
เป็นธรรมขึ้นมามันทั้งโลกได้นะ

นี่ปลากับนก นกมันก็รู้ของมันเป็นสภาวะแวดล้อมของมัน ปลามันก็รู้สภาวะ
แวดล้อมของมัน แต่พอหัวใจของเรามันมีปัญญาขึ้นมา มันมีสังขารขึ้นมา มันรู้ตาม
ความเป็นจริงขึ้นมา มันปล่อยวางของมัน เห็นไหม ทีนี้ถ้ามันไม่ได้ประพฤติปฏิบัติ เรา
นี่เป็นสัตว์ครึ่งบนครึ่งน้ำ เราเป็นเต่าไง ขึ้นบกก็ได้ ลงน้ำก็ได้ รู้ไปหมด รู้ทุกอย่างเลย แต่รู้
ไม่จริง

ถ้ามันรู้จริงขึ้นมาจะ พอรู้จริงขึ้นมา นี่นกก็คือนก สภาวะบนอากาศมันเข้าใจของ
มัน นี่ปลามันก็คือปลา มันรู้ของมัน เห็นไหม จิตมันก็คือจิต โลกก็คือโลก ธรรมก็คือ
ธรรม เวลาศึกษาปฏิบัติเข้าไป มันจะเห็นจริงของมันเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เป็นวรรค
เป็นตอน

ฉะนั้นการประพฤติปฏิบัติเราต้องมีหนักมีเบา เวลามันฟุ้งซ่านนัก มันทุกข์นัก เรา
ต้องเข้มแข็งกับมัน คูสิเวลานักปฏิบัติใหม่ พระเรานี้ถ้ามันเอาไม่ลงต้องอดอาหาร ถ้ามัน
เข้มแข็งนัก มันคือตึงนัก ให้อดอาหาร อดนอน ทุกอย่างสู้กับมัน พอมันควบคุมได้เราก็

พอประมาณ เราก็ดำรงชีวิตของเราไป มันต้องมีหนักมีเบา เราปฏิบัติขึ้นมาหนักก็ไม่ได้ เบาก็ไม่ได้ เอาแต่ทางวิชาการนะ

เขาบอกว่า “ปล่อยว้างๆ เป็นความว่าง มันไม่มีสิ่งใด มันเป็นอนัตตา..”

นี่ไม่มีหนัก ไม่มีเบาสิ่งใดเลย มันเป็นเรื่องโลกๆ ใจ แต่เราปฏิบัตินะ เวลามันคิด คึ้นในหัวใจ เราต้องเอามันให้อยู่ เอาให้อยู่เราก็ต้องเข้มแข็ง พอมันอยู่ในอำนาจของเรา แล้วเราก็ใช้งาน ใช้งานคือออกใช้ปัญญา ออกพิจารณาถึงชีวิต ชีวิตที่ออกแบบไม่ได้เนี่ย สัจธรรม มรรคญาณมันจะเข้ามาทำลายถึงภวาสวะ ถึงภพ ชีวิตนี้จบสิ้นกันเลยนะ

ชีวิตนี้ออกแบบไม่ได้ เพราะมีผลบุญ ผลกรรม ผลของวิญญูะ เราต้องเวียนตาย เวียนเกิดตามแรงขับของกรรม ทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว ทำดีมันเกิดดี ไปถึงสถานะ ที่ดี เกิดมาแล้วมีคนค้าจุนดูแล คนนั้นช่วยเหลือเอื้องาน นี้บุญพาเกิด เวลาเกิดโดยกรรม เห็นไหม เกิดในนรก อเวจี ได้เกิดเป็นมนุษย์ก็ทุกข์ๆ ยากๆ นี่คือกรรมของเรา

กรรมคือการกระทำ ชีวิตเรานี่เราทำมาทั้งหมด ชีวิตที่เราทำดีมา มันต้องให้ผลดี กับเรา ชีวิตนี้เราทำลุ่มๆ ดอนๆ มามันก็ให้ผลกับเรา นี่เป็นผลของกรรม ฉะนั้น สิ่งนี้เป็น อดีตไม่ต้องไปเสียใจ ทุกข์ใจกับมัน ต้องอยู่กับปัจจุบัน พุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสชพระเจ้า ปฏิเสชเทวดา อินทร์ พรหมทั้งหมด แม้แต่เทวดา อินทร์ พรหม ยังต้องมาฟังเทศน์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสชทุกๆ อย่าง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพาศปฏิบัติขึ้นมาด้วยสัจธรรม ด้วยความจริง ด้วยปัจจุบันธรรม สิ่งนี้ปัจจุบันนี้ ถ้าเราปฏิบัติแล้วไม่ถึงที่สุด ให้ทำคุณงามความดีของเรา

นี่ปัญญามันจะเกิดต่อเมื่อเรานั่งสมาธิ ปัญญามันจะเกิดต่อเมื่อเราฝึกหัดใช้ใน หัวใจของเรา ถ้าภาวนามยปัญญา มันเกิด สิ่งนี้มันจะมาชำระล้าง ถ้ามันชำระล้างมันเกิด ที่นี้ แล้วเราจะเห็นว่าสิ่งที่ว่าทุกข์ว่ายากจากข้างนอกนี่เป็นเรื่องเด็กๆ เป็นเรื่องของผลของ วิญญูะ เป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ แต่ถ้าเป็นเรื่องหัวใจที่เป็นผลของวิญญูะที่มันหมุนไป มันจะเห็นโทษของมันมากกว่านั้น แล้วมันคลายตัวออก คลายตัวออกด้วยภาวนามย ปัญญา

นี่ที่ว่าชีวิตนี้ออกแบบไม่ได้ เราจะออกแบบด้วยสติด้วยปัญญาของเราเอง ด้วยการกระทำของเราเอง ด้วยการคลายทิฐิมานะ คลายความยึดมั่นถือมั่นของใจออกนะ แล้วสิ่งที่ว่าชีวิตนี้ทุกซั่ๆ นะ มันเป็นเรื่องธรรมดา ชีวิตก็เป็นแบบนี้ มันเป็นเรื่องธรรมดา ไม่มีสิ่งใดเป็นการละสิ่งใดเลย

แต่ตอนนี้เรามีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก มีเป้าหมายอยากให้มันสงบร่มเย็น แล้วมันไม่ได้ตั้งใจ มันเลยคั่นรนในใจ มันเลยทุกข์ไปใหญ่เลย แต่เวลาปฏิบัติไปแล้วมันปล่อยหมดนะ เป็นอย่างนี้เอง มันไม่มีสิ่งใดเค็ดร้อนไปกว่านี้หรอก มันเป็นไปตามอายุขัยของมัน

ชีวิตนี้เกิดจากการกระทำ เกิดจากสติปัญญาของเรา เพื่อประโยชน์กับเรานะ นี่คือ “งานทางโลกและงานทางธรรม” โยมจะบอกว่าโยมนี่ทุกข์ยากมาก ต้องหาอยู่หากิน พระนี้สบายสบาย เคียวดูพระคันเสด็จสิ ถ้าเอาใจเราไว้ในอำนาจของเราไม่ได้ละ มันเผาในหัวใจ ทุกข์ร้อนน่าดู

งานของโลกโยมต้องบากบั่นมาเพื่อความดำรงชีวิต งานของพระ ศีลธรรมเป็นสมบัติของพระ พระต้องขยันหมั่นเพียร ต้องมีสติปัญญา เอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราเอวัง